

Arra kérnek, haladéktalanul térj vissza Budapestre. A Köztársaság kikiáltása a küszöbön áll. Jelenléted feltétlenül szükséges a megválasztásod biztosítására. Távirat megérkezett. Szeretettel – Bölöni, Lukács fűrdő

162. KIRÁDY ALADÁR KÁROLYI MIHÁLYHOZ

(Rákospalota, 1945. november 29.)

Mélyen tisztelt Elnök Úr:

Engedtessek meg nekem, tudtán kívül régi nagyrabecsülőjének, hogy a postaforgalom megindulásakor meggyőződéses tisztelettel és ragaszkodással köszönthessem.

Kérem szíves tudomásul venni, hogy mi gerinces és öntudatos, harcos emberek erős vágyakozással és reménykedéssel várjuk, hogy Elnök Úr körünkben mielőbb megjelenjen. Ahogy a föld alatt, külföldön gyártott és hozzánk jutott röpfüzetében sok évvel ezelőtt megígérte.¹

Bevallom, hogy távolmaradását – talán tévesen – az itteni helyzettel hozzuk összefüggésbe.

Nyilatkozatát a „Szabad Nép”-ben olvastuk.²

A Magyar Tanácsköztársaság idején, 1919-ben, a választásokkor a bpesti I. kerületben funkcionáltam, és örökösen büszke reminiscenciám marad, midőn nagyra becsült Elnök Úr fennkölt lelkületű Hitvese a Loránt út 22-ből pár sorban azt kérte tőlünk, hogy mint a Háztartási Alkalmazottak Szövetsége tagjának küldjünk egy szavazólapot.³ Ott és azután sok helyütt kiadósan megmagyaráztam, hogy mi a különbség a mi „Grófnék” és más sznob grófné és grófnő között.

Hódolatos, megkülönböztetett, mélységes tiszteletünket küldjük Hitvesének, és méltóztassanak elhinni, hogy szeretett Ádám fiuk szerencsétlen halála annak idején mély megrendülést és együttérzést váltott ki bennünk, tisztánlátó, igaz emberekben.

Nagybecsű engedelmével bemutatkozom: a rothadt közállapotoktól megundorodva még az első világháború előtt kivándoroltam az USA-ba, ahol 9 éven át dolgoztam. Voltam én ott konyhalegény, hajómázoló, napszámos, lőporgyári munkás, szénbányász a déli, szervezetlen, pokoli kőszénbányákban, később az Amerikai Magyar Népszava belső munkatársa, végül Illinois-ban jogtudományt tanultam. Közben az angol nyelvű Szocialista Párt lelkes és küzdő tagjává váltam. Innen tartom a barátságot Upton Sinclair elvtársammal, a világhíres íróval.

Saját erőmből felfelé íveltem odakünt, de pont 1914-ben hazajöttem özvegy, jóságos Anyámat meglátogatni. Rövidesen kitört a háború, bevonultattak, és elejétől végig szolgáltam.

Radikális, szélsőbaloldali érzelmű ember lévén, még 1918-ban, Kassák elvtárs lakásán Kun Bélához csatlakoztam és odaadó, önzetlen tevékenységet fejtettem ki mindvégig.

Persze a kapitalisták, feudalisták és plutokraták (a klerikálisokat illetően néhai Károlyi Gábor gróffal vagyok egy nézetten!) öntudatlan, szadista pribékjei engem is elfogtak, összeverték, és a *független* Bíróság börtönbüntetést mért rám. Letelte után a toncházba kísérték, internálás végett. Innen rendőri felügyelet[tel] és heti jelentkezési büntetéssel sújtottak.

Szerintük priuszos, bűdös kommunista voltam, állandó alkalmazáshoz nem juthattam, alkalmi munkák hozadékán tengődtünk, mindenünket eladtuk. Legjobb életéveimet elrabolták, jó Anyámat a sírba tették.

Most következik a csattanó:

Reánk, az úttörő, pionír kommunistákra a Pártnak nincs szüksége, mert öregek vagyunk – nem értjük a vonalvezetést. Oh, magyar Demokratizmus! Mi nem kaphatunk állást – kenyeret.

Jómagam 61 életéves, testben-lélekben ép, erős férfi vagyok. Jó a hallásom, szemüveg nélkül látok és írok. (Ez a kézírásom.)

Tökéletesen beszélek, írok angolul és németül is. Elsőrendű irodai embernek, józan életű, megbízható, erkölcsös személynek ismernek. A tapasztalatom 550 fiatalemberét elhagyja – kenterben.

Én, a börtönös, elvhu harcos ezt érdemlem a saját fajtámtól?

Öregségi szemszögből nézve Sztálin, Rákosi meg a többi „öreg” elvtárrsal szintén így bánnának el?

Megjegyzem, a pártfegyelem ellen soha nem vétettem, ma is fizetem a tagdíjakat, holott tavaly ősszel egy katonaszökevény ellopta a télikabátomat, a jó ruhámat, pár cipőmet, ingeimet, alsóimat.

Itt az erős, csontig ható hideg, nem tagadom: éhezem és fázom!

Nagyrabecsült Elnök Úr! Mint ember emberhez írtam Önnek. Kérem, bocsásson meg nekem.

Tiszteletteljesen arra kérem szerencsétlen helyzetemben, hogy ha érdemesnek ítéli, szíveskedjék itthoni legmagasabb befolyását érvényesíteni, hogy *legsürgősebben* kenyérkeresethez juthassak. Ha csak addig meg nem fagyok gúnyahiány következtében.

Eszembe jut az amerikai szállóige: „The man who has money is a gentleman, – who has not is a bum!”¹

PIL 704. f. 81. ó. e. (eredeti)

¹ Nyilván az 1931-ben írt *Tiétek a föld!* című füzetéről van szó.

² A *Szabad Nép* 1945. november 27-i számában jelent meg „a Szabad Nép munkatársa, K. I.” (valószínűleg az ifjúsági kongresszuson részt vett delegáció kommunista tagja) interjúja Károlyival. A nyilatkozat a hazai helyzetet a levelekből sugárzó pesszimizmustól elütő optimizmussal itéli meg, különösen a földreformot dicséri. „Többször hangoztattam már, mennyire egy vagyok az új magyar demokrácia törekvéseivel.” Örömmel tér haza minél előbb, de a nemzetgyűlés 29-i megnyitásán még nem tud jelen lenni.

³ Az 1919. április 7-i tanácsi választásokon nő a magyar történelemben először kaptak szavazati jogot. Károlyiné élni akart szavazati jogával, azért kérte lakására a szavazólapot, mert néhány nappal előbb szülte meg Judit lányát, és mivel szavazati joga csak szakszervezeti vagy annak megfelelő szervezet tagjának volt, mint „háztartásbeli” belépett a cselédek nemrég alakult szakszervezetébe.

⁴ „Akinek van pénze, az úriember – akinek nincs, az csavargó,” (angol).

163. BÖHM VILMOS KÁROLYI MIHÁLYHOZ

(Råsunda, 1945. december 4.)

Kedves Elnök Uram,

megírtam ugyan búcsúleveletem,¹ de ennek ellenére ismét írok, részben, mert tudomásom szerint még Angliában vagy, s részben, mert úgy érzem, olyan mondanivalóm van, amiről Neked is tudomást kell szerezned.

Mindenekelőtt referálni óhajtok bizonyos dolgokról. Arra kérlek, Elnök Uram, hogy a reám vonatkozó referátum maradjon egyelőre diszkrét. Erről Prágeren kívül senkinek ne szólj, senkivel erről ne beszélj.

De előbb fontosabb ügyekről akarok referálni. Svédországban tartózkodik egy tiztagú kereskedelmi delegáció. Az emberek nagy része értelmetlen. Nem érti meg a mai helyzetet. Csak üzleti és zsidó szemüvegen keresztül látják a dolgokat, s lelkük mélyén